



УДК 657.1

<https://doi.org/10.31713/ve320184>

Вовк В. М., к.е.н., доцент, Кирдей Ю. О., магістр (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Всебічний аналіз показників фінансової звітності завжди буде на часі для підприємств всіх форм власності. Не дивлячись на те, що у кожного підприємства можуть виникати якісь внутрішні організаційні або фінансові зміни, воно змушене виживати ще й у мінливому зовнішньому середовищі. У зв'язку з цим, працівники економічних відділів на регулярній основі проводять оцінку власних результатів діяльності за матеріалами звітності. Це дає можливість побачити успіхи і прорахунки, які мали місце у попередніх звітних періодах, та дозволить проводити поглиблений аналіз проблемних показників, що потребують коригування шляхом прийняття дієвих управлінських рішень з боку керівництва підприємства.

В цьому аспекті особливо гостро постає питання аналізу показників фінансової звітності підприємств, що працюють за спрощеною формою обліку і складають фінансову звітність як суб'єкти малого підприємництва. Автори статті розглядають особливості оцінювання абсолютних та відносних показників, що представлені у Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва, та представили методику комплексного аналізу фінансового стану та фінансових результатів для таких підприємств.

Ключові слова: фінансова звітність, фінансовий аналіз, методика аналізу, фінансові показники, суб'єкти малого підприємництва.

Постановка проблеми. У рамках сьогодення важливими умовами ефективної діяльності малих підприємств є раціональне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів та їх оптимальне поєднання. Такі умови вимагають систематичного аналізу ключових параметрів, що характеризують фінансову стійкість, рентабельність та платоспроможність підприємства. Важливе значення в проведенні такого аналізу відіграє його інформаційне забезпечення, основним джерелом якого виступає фінансова звітність. Спрощена побудова форм фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва не дозволяє використовувати загальну методику фінансового аналізу, оскільки містить згорнуті дані по таких показниках як акти-

ви, капітал, зобов'язання, доходи та витрати підприємства. Саме тому, ми вважаємо, що особливості методики проведення фінансового аналізу малих підприємств в умовах обмежених обсягів інформаційного забезпечення потребують ґрунтовного та всебічного вивчення.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Методичні аспекти проведення аналізу фінансової звітності малих підприємств досліджуються у роботах Т.А. Гоголь, О.І. Тимченко, А. Кістер, І.Д. Лазаришиної, Л. Міхальчика, О.І. Тимченко та інших вітчизняних і зарубіжних науковців [2; 3; 4; 5; 6]. Проте, враховуючи результати досліджень вчених та регламентацію чинних вітчизняних нормативно-правових актів, деякі аспекти аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва надалі потребують уточнення.

Виклад основного матеріалу. Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, фінансовий аналіз діяльності підприємства визначається як «комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними фінансової звітності підприємства» [1]. Враховуючи особливості та склад Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, можемо виділити напрями фінансового аналізу малого підприємства та визначити їх інформаційний взаємозв'язок із звітністю:

- аналіз фінансового стану, що проводиться на основі показників ф. № 1-м «Баланс»;
- аналіз фінансових результатів, що проводиться на основі показників ф. №2-м «Звіт про фінансові результати»;
- аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, інформаційною базою для якого є обидві форми фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

В основу аналізу Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва за всіма трьома вищенаведеними напрямками покладено горизонтальний (часовий, аналіз динаміки), вертикальний (структурний) та параметричний (коефіцієнтний) види аналізу. За допомогою горизонтального аналізу здійснюється порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом, що дає можливість вивчити динаміку предмету дослідження (напр., зміну у активах чи-то доходах), у той час як вертикальний аналіз дозволяє визначити частку кожного елементу предмету дослідження у загальній його величині. Коефіцієнтний аналіз використовується для виявлення рівня і динаміки відносних показників, що характеризують діяльність підприємства; вони обчислюються на основі тих самих показників звітності, однак являють собою співвідношення різних величин балансових статей або

інших абсолютних показників.

При аналізі фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, особливо в ситуації, коли мова йде про стислі терміни проведення аналізу фінансового стану, доречним буде замість горизонтального та вертикального аналізу здійснювати експрес-аналіз показників Звіту суб'єкта малого підприємництва. "Читання" рахунків і записів дозволяє здійснювати швидку оцінку ефективності ведення бізнесу, що характеризує фінансовий стан підприємства та результатів його діяльності протягом певного періоду часу.

Оцінюванню будуть піддаватися лише окремі статті балансу, які характеризують один із трьох ключових блоків (рис. 1):

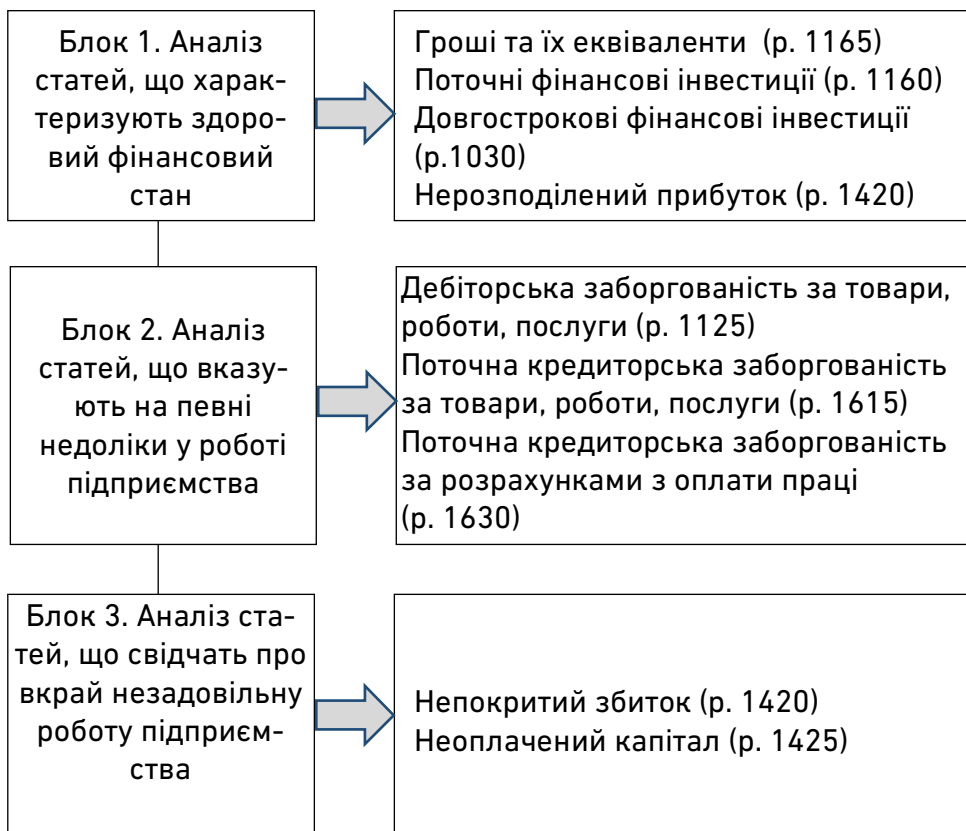


Рис. 1. Напрямки проведення експрес-аналізу фінансового стану суб'єкта малого підприємництва

Таким чином, тільки поглянувши на статті балансу, вже можна дійти певних висновків про фінансовий стан господарства, не вдаючись до розрахунку показників. Оскільки візуальна оцінка відразу дозволяє виділити "проблемні" статті балансу, оцінити пропорції за ключовими показниками та з'ясувати ймовірні причини коливань

цих показників.

Вважаємо, що аналогічній оцінці доцільно піддати і другу частину звіту суб'єкта малого підприємництва – Звіт про фінансові результати. Однак, специфіка показників даної форми вимагає іншого підходу до «читання» цих показників. Ключові блоки частини 2 звіту суб'єкта малого підприємництва наведено на рис. 2.

Окремим кроком в експрес-оцінці показників Звіту суб'єкта малого підприємництва є оцінка зміни динаміки валюти балансу у відсотковому вираженні в порівнянні із темпом росту індексу інфляції за аналізований проміжок часу. Для показників другої частини форми важливим є співставити темпи росту чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) із показником чистого прибутку (збитку) також у поєднанні із показником рівня інфляції. Показник рівня інфляції для оцінки вищенаведених показників дозволить відстежити реальний рівень зростання цих економічних показників та дозволить побачити істину картину розвитку чи то занепаду бізнесу.

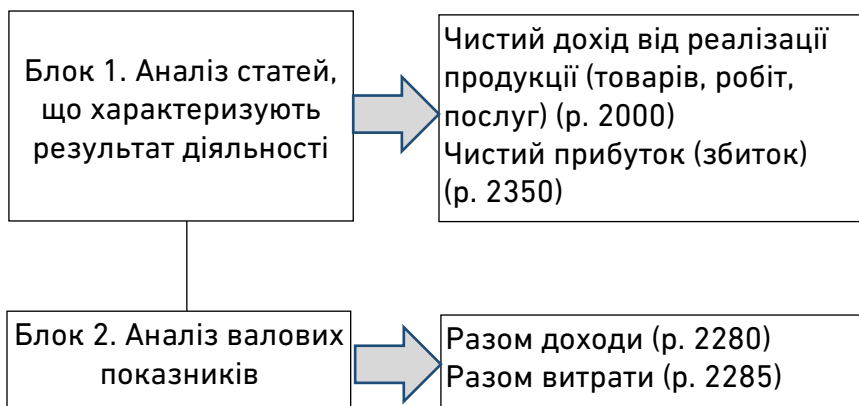


Рис. 2. Напрямки проведення експрес-аналізу фінансових результатів суб'єкта малого підприємництва

Наступним етапом оцінки фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва є розрахунок коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Цей етап фінансового аналізу включає в себе оцінку фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться за даними Балансу та характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Методика проведення аналізу фінансової стійкості малого підприємства наведена в табл. 1.



Таблиця 1

Методика розрахунку показників фінансової стійкості
малого підприємства

Показник	Порядок розрахунку	Джерело інформації (ф. 1-м «Баланс»)	Економічний зміст показника
1	2	3	4
Коефіцієнт фінансової незалежності	власний капітал / валюта балансу	$\frac{p.1495}{p.1900}$	Показує, яка частка активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт фінансової залежності	валюта балансу / власний капітал	$\frac{p.1900}{p.1495}$	Показує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 грн. власного капіталу
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	позикові кошти / валюта балансу	$\frac{p.1595 + p.1695}{p.1900}$	Показує, яку частку в балансі підприємства становить позиковий капітал
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	власний оборотний капітал / оборотні активи	$\frac{p.1195 - p.1695}{p.1195}$	Показує яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	власний оборотний капітал / власний капітал	$\frac{p.1195 - p.1695}{p.1495}$	Показує, яка частина власного капіталу використана для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована

Одним із важливих напрямків аналізу фінансового стану підприємства є оцінка його ліквідності, оскільки це передбачає оцінку можливості своєчасної оплати поточних боргів підприємства наявними оборотними засобами, що є досить важливим в умовах обмеження грошових ресурсів на підприємствах малого бізнесу (табл. 2).

Методика розрахунку показників ліквідності
малого підприємства

Показник	Порядок розрахунку	Джерело інформації (ф. 1-м «Баланс»)	Економічний зміст показника
1	2	3	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	грошові кошти / поточні зобов'язання	$\frac{p.1165}{p.1695}$	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок готівкових коштів
Коефіцієнт швидкої ліквідності	оборотні активи – запаси – витрати майбутніх періодів / поточні зобов'язання	$\frac{p.1195 - p.1100 - p.1170}{p.1695}$	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок високоліквідних активів
Коефіцієнт поточної ліквідності	оборотні активи / поточні зобов'язання	$\frac{p.1195}{p.1695}$	Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена за рахунок оборотних активів

Аналіз фінансових результатів діяльності малого підприємства передбачає дослідження динаміки та структури фінансових результатів його діяльності, дозволяє визначити фактори, що вплинули на формування величини чистого прибутку (збитку) підприємства [1]. Загальноприйнята методика аналізу фінансових результатів передбачає проведення послідовного аналізу доходів, витрат та фінансового результату від різних видів діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової). Однак спрощення та узагальнення сум доходів та витрат у формі Звіту про фінансові результати для малих підприємств унеможлиблює здійснення відповідних аналітичних процедур у розрізі різних видів діяльності. Щодо доходів, то у Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва (ф. 2-м) можна виділити п'ять рядків, що розкривають інформацію про доходи малого підприємства: від реалізації продукції, інші операційні доходи та інші доходи, а також загальний підсумок – разом доходи. Аналогічним є інформацій-



не наповнення витратної частини Фінансового звіту суб'єкта малого підприємства (ф. 2-м). Також ми погоджуємось із думкою Гоголь Т. А. і хочемо зазначити, що вилучення розділу «Витрати за елементами» значно зменшило інформаційну базу для аналізу витрат та привело до унеможливлення проведення поелементного аналізу витрат звітнього періоду малого підприємства [2].

Наступним етапом фінансового аналізу є аналіз ефективності роботи малого підприємства, який здійснюється за допомогою дослідження причинно-наслідкових зв'язків показників фінансового стану і фінансових результатів, що відображається під час розрахунку показників прибутковості і рентабельності. Цей напрям дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, а також раціональність використання його коштів. Варто зазначити, що аналізуючи рентабельність діяльності малого підприємства, як вже зазначалось раніше, ми зіштовхуємось із інформаційним обмеженням бази, на підставі якої здійснюється розрахунок показників. У зв'язку з цим необхідно виділити такі показники рентабельності, які можливо розрахувати за даними Фінансового звіту суб'єкта малого підприємства та дозволяють отримати повне уявлення про ефективність діяльності малого підприємства (табл. 3).

Таблиця 3

Методика розрахунку показників рентабельності
малого підприємства

Показник	Порядок розрахунку	Джерело інформації (ф. 1-м «Баланс», ф. 2-м «Звіт про фінансові результати»)	Економічний зміст показника
1	2	3	4
Рентабельність активів	чистий прибуток / середньорічна вартість активів	$\frac{p.2350}{\frac{p.1300_{п.п.} + p.1300_{к.п.}}{2}}$	Характеризує ефективність використання активів підприємства
Рентабельність власного капіталу	чистий прибуток / середньорічна вартість власного капіталу	$\frac{p.2350}{\frac{p.1495_{п.п.} + p.1495_{к.п.}}{2}}$	Характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства

продовження табл. 3

1	2	3	4
Рентабельність діяльності	чистий прибуток / чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	$\frac{p.2350}{p.2000}$	Характеризує ефективність господарської діяльності підприємства
Рентабельність виробництва продукції	чистий прибуток / собівартість реалізованої продукції	$\frac{p.2350}{p.2050}$	Характеризує рівень прибутковості виробничої діяльності
Рентабельність продукції	чистий прибуток / всього витрати	$\frac{p.2350}{p.2285}$	Характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності

Розраховані показники рентабельності слід порівняти між собою та із середньогалузевими показниками за видами економічної діяльності [3].

Висновки. Дослідивши особливості методики проведення фінансового аналізу на підприємствах малого бізнесу, ми встановили її відмінність від загальноприйнятої методики фінансового аналізу, що пов'язано із особливостями інформаційної бази спрощених форм фінансової звітності малого підприємства. Врахувавши ці особливості, нами представлено методику фінансового аналізу малого підприємства, яка дозволяє здійснити комплексний аналіз та оцінку показників фінансового стану та фінансових результатів малого підприємства, результати якого в подальшому стануть базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

1. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : наказ Міністерства фінансів України, Фонд державного майна від 26 січня 2001 року № 49/121 : текст із змін. станом на 19 лютого 2013 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.01.2019). 2. Гоголь Т. А. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Економічні науки*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_58. (дата звернення: 15.01.2019).



3. Тимченко О. І. Особливості аналізу фінансових результатів діяльності малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_28. (дата звернення: 15.01.2019). 4. The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland : monograph / I. Lazaryshyna, H. Ronek and oth.; under the general editorship of I. Lazaryshyna. Rivne : National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, 2012. 284 p. 5. Michalczyk L. Wysokość wyniku finansowego przedsiębiorstw w świetle polskiego prawa bilansowego – „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, R. 74, z. 1 (2012), s. 147–165. 6. Kister A, 2009, Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 51 (107), 47–56.

REFERENCES:

1. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpriemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, Fond derzhavnoho maina vid 26 sichnia 2001 roku № 49/121 : tekst iz zmin. stanom na 19 liutoho 2013 roku. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (data zvernennia: 15.01.2019). 2. Hohol T. A. Osoblyvosti metodyky finansovoho analizu pidpriemstv maloho biznesu. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_58. (data zvernennia: 15.01.2019). 3. Tymchenko O. I. Osoblyvosti analizu finansovykh rezultativ diialnosti malykh pidpriemstv. *Efektivna ekonomika*. 2013. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_28. (data zvernennia: 15.01.2019). 4. The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland : monograph / I. Lazaryshyna, H. Ronek and oth.; under the general editorship of I. Lazaryshyna. Rivne : National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, 2012. 284 p. 5. Michalczyk L. Wysokość wyniku finansowego przedsiębiorstw w świetle polskiego prawa bilansowego – „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, R. 74, z. 1 (2012), s. 147–165. 6. Kister A, 2009, Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 51 (107), 47–56.

Рецензент: д.е.н., професор Левицька С. О. (НУВГП)

Vovk V. M., Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Profesor,
Kyrdei Yu. O., Master (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

FEATURES OF THE ANALYSIS OF FINANCIAL STATEMENTS OF SMALL BUSINESSES ENTITIES

A comprehensive analysis of indicators of financial statements will always be relevant for enterprises of all forms of ownership. Despite the fact that every enterprise may face some internal organizational

or financial changes, it is forced to survive in changeable external environment. In this regard, employees of economic departments on a regular basis assess their own performance on the basis of financial statements. This makes it possible to see the successes and failures that took place in the previous reporting periods, and allow for an in-depth analysis of problem indicators that require corrections by making effective managerial decisions by the management of the enterprise.

In the economic literature there is a wide choice of theoretical tools that can be used to assess financial condition of an enterprise. But each enterprise develops its own method of financial performance assessment. For this, enterprise analysts need to select precisely such indicators that will promptly and clearly demonstrate success of enterprise's performance in the context of important business areas, as well as determine period and regularity of such an assessment. Another important point in analysis and assessment of financial statements is the necessity to establish long-term and reliable relationships with partners. By entering into an agreement with debtors for supply of products, we expect full and timely payment for delivery services. Conversely, from creditors, we expect timely deliveries of inventory items, which can be guaranteed only with successful financial and economic activities of these enterprises. Therefore, in both cases, long-term and reliable relationships are possible, provided that these partners achieve high financial indicators that can be determined precisely by analyzing financial statement forms. Consequently, financial stability of an enterprise depends not only on the analysis of indicators of its own financial statements, but also on the analysis of indicators of financial statements of existing and future partners.

In this aspect, the question of analysis of indicators of financial statements of enterprises operating under the simplified form of accounting is particularly acute and compiles financial statements as small businesses entities. The authors of the paper have studied the features of assessment of absolute and relative indicators presented in the Financial report of a small business entity, and present methods for a comprehensive analysis of financial condition and financial results for such enterprises.

***Keywords:* financial statements, financial analysis, analysis methods, financial indicators, small business entities.**



Вовк В. Н., к.э.н, доцент, Кирдей Ю. А., магистр (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

ОСОБЕННОСТИ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Всесторонний анализ показателей финансовой отчетности всегда будет актуальным для предприятий всех форм собственности. Несмотря на то, что у каждого предприятия могут возникать какие-то внутренние организационные или финансовые изменения, оно вынуждено выживать еще и в постоянно меняющейся внешней среде. В связи с этим, работники экономических отделов на регулярной основе проводят оценку собственных результатов деятельности по материалам отчетности. Это дает возможность увидеть успехи и просчеты, которые имели место в предыдущих отчетных периодах, и позволит проводить углубленный анализ проблемных показателей, требующих корректировки путем принятия действенных управленческих решений со стороны руководства предприятия.

В этом аспекте особенно остро встает вопрос анализа показателей финансовой отчетности предприятий, работающих по упрощенной форме учета и которые составляют финансовую отчетность как субъекты малого предпринимательства. Авторы статьи рассматривают особенности оценки абсолютных и относительных показателей, представленных в Финансовом отчете субъекта малого предпринимательства, и представили методику комплексного анализа финансового состояния и финансовых результатов для таких предприятий.

Ключевые слова: финансовая отчетность, финансовый анализ, методика анализа, финансовые показатели, субъекты малого предпринимательства.
